

Middagprogramma KNHG voorjaarscongres Bloed, kruit en tranen

Ronde 2 15.15 – 16.30 uur

Zaal A Radeloze resoluties? het Rampjaar, de Staten-Generaal en het REPUBLIC-project

Inleiding

Binnen het project REPUBLIC worden alle resoluties (besluiten) van de Staten-Generaal van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden (1576-1796) digitaal ontsloten. Aan het eind van de looptijd van het project zullen de resoluties als scans en als tekstbestanden worden aangeboden en zal het mogelijk zijn deze op verschillende vernieuwende manieren te doorzoeken. Voor de achttiende eeuw baseren we ons daarbij op in de tijd zelf gedrukte versies van de resoluties. Voor de periode daarvoor zijn die niet beschikbaar, en maken we gebruik van handgeschreven resoluties. Met behulp van handschriftherkenningssoftware van en een crowdsourcingsproject op het platform Vele Handen worden deze handgeschreven bestanden omgezet in tekstbestanden met een zo klein mogelijke foutmarge, die verschillende vormen van doorzoekbaarheid mogelijk moeten maken.

Inmiddels zijn we met de handschriftherkenningscomponent van het project ver genoeg gevorderd om een preview te kunnen geven van de toekomstige mogelijkheden. We hebben rondom het Rampjaar 1672 een pilot opgezet waarvan we tijdens deze sessie de uitkomsten zullen presenteren. Enerzijds willen we laten zien op welke manieren ons project technisch vernieuwend en onderscheidend is: hoe gaan we te werk bij de toepassing van automatische handschriftherkenning? Hoe zetten we de resultaten van de handschriftherkenning in om nieuwe zoektechnieken te ontwikkelen? Wat is daarbij specifiek aan het bronnencorpus van de resoluties, wat zou bredere toepasbaar kunnen zijn? Anderzijds willen we ingaan op de vraag hoe de webeditie die we ontwikkelen kan bijdragen aan onze kennis en begrip van de geschiedenis van het Rampjaar binnen zijn bredere historische context: hoe zag het Rampjaar er uit vanuit het perspectief van de Staten-Generaal? Op welke manieren zien we, met de huidige mogelijkheden, belangrijke gebeurtenissen in het Rampjaar terug in de resoluties?

Sprekers:

- **Joris Oddens** (Huygens ING) *Inleiding*
- **Femke Gordijn en Ronald Sluijter** (Huygens ING) - *Kanongebulder en andere verhalen. Ontsluiting van de resoluties uit het Rampjaar met automatische handschriftherkenning en vrijwilligers.*
- **Rik Hoekstra** (Huygens ING) - *Experimenteren met het Rampjaar. De resoluties van de Staten-Generaal en de briefwisseling van Johan de Witt.*
- **Marijn Koolen en Misja Wessels** (Huygens ING) - *Radeloze resoluties? Een nieuwe blik op de Staten-Generaal tijdens het Rampjaar.*

Zaal B De briefwisseling van raadpensionaris Johan de Witt in het Rampjaar 1672

Bij de herdenking van 1672 verschijnt een nieuwe bloemlezing met 26 brieven aan en van De Witt uit dat voor hem persoonlijk ook zo rampzalige jaar. Bij de selectie van de brieven is rekening gehouden met de belangrijkste gebeurtenissen uit het Rampjaar, met de chronologie daarvan en met de hoofdrolspelers. Tegelijkertijd is er ook aandacht voor wat minder bekende correspondenten en voorvallen uit het Rampjaar waarmee De Witt werd geconfronteerd. In deze sessie van drie bijdragen willen vertegenwoordigers van het Johan de Witt team (een groep bestaand uit stagiaires en gastonderzoekers, die sinds 2016 aan de online editie van de correspondentie van raadpensionaris Johan de Witt (1625-1672) werken) vertellen wat er aan correspondentie uit 1672 is bewaard, welke beslissingen ze hebben genomen om tot een selectie te komen, en inhoudelijk ingaan op de brieven zelf. Er wordt aandacht aan de brief besteed waarin Johan zijn naaste familie en vrienden bericht over de mislukte aanslag op zijn leven op 5 juni 1672, alsmede aan de brief van Willem III aan De Witt waarin de eerste een vernuftige mediastrategie *avant la lettre* tentoonspreidt.

Sprekers:

- **Ineke Huysman** (projectleider en onderzoeker Huygens ING)- *De correspondentie van Johan de Witt in 1672.*
- **Jean-Marc van Tol** (gastonderzoeker, tekenaar en auteur Musch)- *Johan de Witt over zijn moordaanslag.*
- **Ingmar Vroomen** (gastonderzoeker, specialist informatiebeheer Stadsarchief Rotterdam)- *Willem III als mediastrateeg.*

Zaal C Ervaringen met de Waterlinies. Wat het rampjaar betekende voor de plaatselijke bevolking, het waterschap Rijnland en het militair beleid op lange termijn.

Sprekers:

- **Jos Cuijpers** (Stichting Platform Herdenking Rampjaar 1672) - *Inleiding*
- **Janneke Groen** (Waterschap Rijnland) - *De bescherming van de waterlinie in wintertijd 1672-1673.*

Een belangrijk thema als het gaat om het Rampjaar van 1672 is wel de Oude Hollandse Waterlinie. In rap tempo werd er een beschermingslinie gecreëerd die een verdere Franse opmars tegenhield. Naar dit onderwerp is al veel onderzoek gedaan, wat echter minder bekend is, is de rol die waterschappen speelden in de vorming en bescherming van de waterlinie. Zo werd het hoogheemraadschap van Rijnland opgedragen om overtollig water vast te houden en dit te gebruiken om de polders rondom Amsterdam onder water te zetten. Een ander voorbeeld is de aanleg van de Wierickerdijk of Prinsendijk langs de Enkele Wiericke door drie waterschappen (Delfland, Rijnland en Schieland) toen de Lekdijk in het najaar van 1672 werd doorgestoken door de Fransen. Deze voorbeelden laten zien dat er wel degelijk een rol was weggelegd voor de waterschappen in de verdediging van de Republiek. In deze lezing komt de bijdrage van Rijnland in het standhouden van de Oude Hollandse Waterlinie t aan de orde in de periode eind 1672 en begin 1673.

- **Christiaan van der Spek** (NIMH) - *De betekenis van het Rampjaar voor (de ontwikkeling van) het Nederlandse defensie- en veiligheidsbeleid tot begin twintigste eeuw.*
Deze lezing spitst zich toe op de betekenis van het Rampjaar voor (de ontwikkeling van) het Nederlandse defensie- en veiligheidsbeleid tot begin twintigste eeuw. De gebeurtenissen van 1672 hebben nog eeuwenlang hun stempel gedrukt op hoe militairen en politici dachten over wat de beste manier was om Nederland te verdedigen, waar de vijand vandaan zou komen en uiteraard over de rol van water bij het afslaan van een vijandelijke aanval.
- **Anne-Wil Maris** (Alliantie Zuiderwaterlinie)- *Het Rampjaar in de Regio. Hoe het rampjaar beleefd werd langs de Zuiderfrontier.*
Een van de onderwerpen/projecten van de Zuiderwaterlinie is het rampjaar 1672. Lokale historici en historische verenigingen worden gestimuleerd om de verhalen van hun woonplaats in het jaar 1672 en daarna te verzamelen. Daarbij komen verrassende inzichten naar voren. Dat de (overwegend katholieke) bevolking de komst van de Fransen zag als een bevrijding (ze kregen hun kerken terug), was wel bekend. Maar wat gebeurde er met de hervormden? En is het waar dat de Fransen een besmettelijke ziekte verspreidden? Hoe werd er gereageerd op de talloze inundaties, niet alleen ter plaatse van de Oude Hollandse Waterlinie, maar ook in Brabant? Wat gebeurde er in de verschillende enclaves, die destijds de grenslijn van de Generaliteitslanden bepaalden? In deze lezing wordt ingaan op de diverse aspecten van de beleving van het rampjaar in het huidige Noord-Brabant en op het belang van deze vorm van geschiedschrijving.

Zaal D Oud Archief zoekt Jong Talent. *BHIC Fellowships voor Brabantse geschiedschrijving*

Je bent (recent of bijna) afgestudeerd en wilt verder in de wetenschap of de erfgoedsector. Eenmaal op de arbeidsmarkt blijkt het vinden van een baan echter niet gemakkelijk. Met een nieuw Fellowship programma wil het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) gemotiveerde jonge onderzoekers de kans bieden om, betaald en voor maximaal een half jaar, hun onderzoeksplannen in de praktijk te brengen, relevante werkervaring op te doen en hun positie op de arbeidsmarkt te versterken.

Ben jij een van die gemotiveerde jonge talenten, met volop plannen om het Brabantse verleden te bestuderen? Maar heb je nog geen plek om ze in de praktijk te brengen? Dan is het Fellowship programma iets voor jou.

Op het KNHG voorjaarscongres zal het BHIC over deze fellowships een sessie verzorgen. Maak kennis met het BHIC als instelling voor wetenschappelijk onderzoek. En met ons archief: ruim 40 kilometer aan papier en perkament, bits en bytes. Welke sporen van het Rampjaar 1672 zijn daarin terug te vinden? Hoe komt het unieke Brabantse verhaal tijdens dit Rampjaar tot uitdrukking in de archieven? Tijdens de sessie laten we de originele stukken zien.

Daarnaast lichten we het fellowshipprogramma verder toe. Hoe kun jij je hiervoor opgeven? Wat zijn de voorwaarden voor ingediende voorstellen? Wat zijn de inhoudelijke kaders? Wat heeft het BHIC jou te bieden (voorzieningen, begeleiding, vergoeding, promotie) en hoe worden onderzoeksresultaten bekendgemaakt en benut?

De sessie is interactief en biedt volop ruimte voor het stellen van vragen. Wij willen nadrukkelijk het gesprek aangaan en zijn heel benieuwd naar jullie input.